

Μετά τον 15ετή κύκλο της οικονομίας

Πηγή: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ Σελ.: 8 Ημερομηνία έκδοσης: 14-12-2025
Αρθρογράφος: Επιφάνεια 580.45 cm² Κυκλοφορία: 14860
Θέματα: IOBE

Μετά τον 15ετή κύκλο της οικονομίας

Του ΝΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ

Κάθε οικονομία συνθέτει θετικές και αρνητικές τάσεις, επιτυχίες και ελλείμματα πολιτικής, δυναμικά πλεονεκτήματα και δομικές υστερήσεις. Αυτό ισχύει κατεξοχήν για οικονομίες όπως η δική μας, που βρίσκονται σε παρατεταμένη ανάκαμψη έπειτα από βαθιά κρίση. Δεν είναι, λοιπόν, παράδοξο να συνυπάρχουν οπτικές που επικεντρώνονται στη θετική μακροοικονομική και δημοσιονομική τρέχουσα πορεία, με άλλες που εστιάζουν την προσοχή τους στο γενικά χαμηλό επίπεδο των εισοδημάτων και σε παραγωγικές αδυναμίες. Μπροστά σε επιλογές που σήμερα δρομολογούνται, από την πολιτική, τις επιχειρήσεις και τους πολίτες, είναι σκόπιμη μια οριοθέτηση των εξελίξεων.

Μια εύλογη σύγκριση είναι του επιπέδου της οικονομίας μας με εκείνο πριν από την κρίση χρέους. Πού βρισκόμαστε σε σύγκριση με 15 ή 20 χρόνια πριν; Η αύξηση του ΑΕΠ και των επιμέρους εισοδημάτων τα τελευταία χρόνια έχει καλύψει σοβαρό μέρος των απωλειών που καταγράφηκαν τα χρόνια των μνημονίων, όχι όμως το σύνολο. Σε πραγματικούς όρους, το ΑΕΠ ήταν περίπου στο 84% του 2007 και οι μέσες

ακαθάριστες αποδοχές στο 80%. Οι περισσότερες μετρήσεις έχουν διαγράψει μια 15ετή τροχιά βύθισης και επανάκαμψης στα αρχικά επίπεδα. Η ανεργία που πλησίασε στο 30% στην κορύφωση της κρίσης κινείται προς το 8,5%, στο μέσο ποσοστό της πριν από το 2010. Ο πληθωρισμός που ανέβηκε κατακόρυφα στο 10% μαζί με την υπόλοιπη Ευρώπη μετά την πανδημία και την ενεργειακή κρίση, κυμαίνεται στο 2,5%, όπως και μετά την ένταξη στην Ευρωζώνη. Οι τιμές ακινήτων που κατακρημνίστηκαν κατά περίπου 50%, βρίσκονται πλέον στα προ κρίσης επίπεδα. Ο δείκτης του χρηματιστηρίου υπερβαίνει τις 2.000 μονάδες, τέσσερις φορές πάνω από το 2015. Η απόδοση του δεκαετούς ομολόγου είναι στο 3,5%, κοντά σε άλλες ευρωπαϊκές οικονομίες και στα προ κρίσης επίπεδα, και το δημόσιο ταμείο είναι σήμερα ευσταθές, ενώ το ελληνικό Δημόσιο παρέμεινε αποκλεισμένο από τις αγορές για χρόνια.

Τι, όμως, εξηγεί πως τα εισοδήματα ακόμη υστερούν, μακροοικονομικά όσο και για τα νοικοκυριά; Στην κρίση, συσσωρεύθηκε ένα τεράστιο επενδυτικό κενό, που σε μικρό βαθμό έχει έκτοτε καλυφθεί: πολλές υποδομές χρειάζο-

νται εκσυγχρονισμό, επιχειρήσεις εργάζονται με παλιό εξοπλισμό και η τεχνολογία ενσωματώνεται με αργό ρυθμό. Παράλληλα, η κρίση επέφερε κρίσιμο πλήγμα στο διαθέσιμο εργατικό δυναμικό, εντείνοντας την αρνητική δι-

Η μεγέθυνση των τελειών ετών δεν συνοδεύεται από αξιόλογη αύξηση της παραγωγικότητας, που παραμένει ασθενής. Επίσης, στηρίζεται περισσότερο στην ανθεκτικότητα της κατανάλωσης παρά στον δυναμισμό των επενδύσεων.

μογραφική δυναμική: λείπει από τη χώρα μεγάλο μέρος του αναγκαίου εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού και στην επόμενη δεκαετία οι εργαζόμενοι θα λιγοστεύουν. Εξίσου κρίσιμη είναι η εξωτερική χρηματοδότηση. Το δημόσιο χρέος εκτινάχθηκε από 163 δισ. (110% του ΑΕΠ) το 2001 σε 356 δισ. (175% του ΑΕΠ) δέκα χρόνια αργότερα, ενώ το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών υπερδιπλασιάστηκε σε μια

πενταετία αγίζοντας τα 37 δισ. (15,4% του ΑΕΠ) το 2008. Η ελληνική οικονομία καλείται πλέον να υποστηρίξει αύξηση των εισοδημάτων, χωρίς όμως να στηρίζεται σε δημόσιο δανεισμό και εξωτερικά ελλείμματα. Η χαλάρωση των περιορισμών κατά την πανδημία οδήγησε σε νέα σοβαρά ελλείμματα, όμως αυτό δεν μπορεί να ισχύσει εφεξής.

Με δεδομένα το κενό επενδύσεων και την πληθυσμιακή συρρίκνωση, ισχυροί ρυθμοί ανάπτυξης χωρίς ελλείμματα μπορούν να επιτευχθούν μόνο με στροφή προς υψηλότερη παραγωγικότητα. Αυτό αφορά την παραγωγική δομή, τους κανόνες και τα κίνητρα που δημιουργούνται. Μέρος της μάχης κερδήθηκε χάρη στη σταθερότητα των τελευταίων ετών, που έχει συμβάλει θετικά σε κομβικές αποφάσεις νοικοκυριών, επιχειρήσεων και επενδυτών. Το οικονομικό κλίμα καταγράφεται σταθερό σε επίπεδα υψηλότερα των μέσων ευρωπαϊκών. Κρίσιμος έχει επίσης υπάρξει ο ρόλος του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Ακόμη και αν δημιουργήθηκε κυρίως για να οβηθεί πληγές της πανδημίας, η εισροή περίπου 30 δισ. ευρώ ως επιδοτήσεις και ευνοϊκά δάνεια είναι υψηλής σημασίας και η σύνδεση με μετα-

ρυθμιστικά ορόσημα σημαντική.

Παρά ταύτα, η υστέρηση από τα μέσα ευρωπαϊκά επίπεδα παραμένει μεγάλη. Η μεγέθυνση των τελευταίων ετών δεν συνοδεύεται από αξιόλογη αύξηση της παραγωγικότητας, που παραμένει ασθενής. Επίσης, στηρίζεται περισσότερο στην ανθεκτικότητα της κατανάλωσης παρά στον δυναμισμό των επενδύσεων. Η εξωστρέφεια αυξάνεται, αλλά οι εξαγωγές ακόμη υστερούν ποσοτικά και ποιοτικά, ενώ εκκρεμεί ένα ισχυρό κύμα επενδύσεων σε τεχνολογίες αιχμής. Πολλά νοικοκυριά πιέζονται, με τα εισοδήματά τους να αυξάνονται βραδύτερα από τις βασικές ανάγκες τους, και δεν βλέπουν πώς αυτή η κατάσταση θα βελτιωθεί σύντομα.

Συνολικά, η οικονομία μας κλείνει έναν 15ετή κύκλο που οβηθεί τις περισσότερες πληγές της κρίσης χρέους, χωρίς όμως να έχει αντιμετωπίσει αποφασιστικά κομβικές παθογένειες, στις αγορές και στον δημόσιο τομέα, που τη χαρακτηρίζαν πριν από την κρίση χρέους. Αυτό είναι το κρίσιμο στοιχείο σήμερα και, ταυτόχρονα, ένα κεντρικό παράθυρο αισιοδοξίας. Υπό συνθήκες μετασχηματισμού της οικονομίας, οι ρυθμοί μεγέθυνσης μπορεί να ξεπεράσουν κατά πολύ

αυτούς που ήδη προβλέπονται και να αποτρέψουν την παγίωση σε χαμηλά εισοδήματα. Αυτό, όμως, δεν μπορεί να γίνει χωρίς στροφή σε απλούς κανόνες ώστε να ενταθεί ο ανταγωνισμός στις αγορές, χωρίς σταθεροποίηση του επιχειρηματικού πλαισίου ώστε να ενισχυθούν μακροπρόθεσμες επενδύσεις, χωρίς μεγαλύτερη διαφάνεια στο κράτος ώστε να ευνοούνται οι παραγωγικές δραστηριότητες σε σχέση με τις παρασιτικές και να μειωθεί περαιτέρω η παροίκονομία, χωρίς συστηματική ενίσχυση της εργασίας μέσα από το φορολογικό και ασφαλιστικό σύστημα και χωρίς εκσυγχρονισμό του εκπαιδευτικού συστήματος, ώστε να υποβοηθηθεί η κοινωνική κινητικότητα.

Η κρίση χρέους, τα πλήγματα της πανδημίας και οι πόροι του Ταμείου Ανάκαμψης γίνονται σταδιακά στοιχεία του παρελθόντος της οικονομίας μας, με ό,τι θετικό ή αρνητικό της έχουν κληρονομήσει. Η ουσιαστική και συστηματική παρέμβαση στη δομή της είναι αναγκαία προϋπόθεση προκειμένου να διατηρηθεί και να ενταθεί η θετική τροχιά των τελευταίων ετών.

Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής IOBE και καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.